

Μια επετειακή συναυλία

Ριζωμένη στην κλασική αρχαιότητα, η σύζευξη έντεχνης λεκτικής και μουσικής δημιουργίας ξαναγεννήθηκε, με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, στη μορφή των τραγουδιών του Νικόλαου Χαλικιόπουλου Μάντζαρου. Τα τραγούδια της Επιτανησιακής Σχολής – είτε μεμονωμένα, είτε συγκεντρωμένα σε «κύκλους» – δημιούργησαν μια νέα παράδοση, η οποία συνεχίστηκε επάξια από τον Μανώλη Καλομοίρη και τους ομοϊδεάτες του, αλλά και από τους οπαδούς των νεωτερικών τάσεων. Οι δύο κύκλοι τραγουδιών που παρουσιάζονται στην παρούσα συναυλία υπογράφονται, αντίστοιχα, από τον πατριάρχη της ελληνικής μουσικής πρωτοπορίας Δημήτρη Μητρόπουλο και από τον κορυφαίο εκπρόσωπο της μεταπολεμικής της φάσης Γιάννη Χρήστου.

Οι 14 *Invenzioni* για φωνή και πιάνο, επάνω σε ισάριθμα ερωτικά ποιήματα του Κ. Π. Καβάφη, γράφτηκαν τον χειμώνα του 1925, μετά την επιστροφή του Μητρόπουλου από το Βερολίνο, όπου μυήθηκε – μεταξύ άλλων – στα σύγχρονα ιδιώματα σύνθεσης. Δέκα από τα τραγούδια του κύκλου οργανώθηκαν σε τέσσερα ευρύτερα μουσικά «μέρη» και εκδόθηκαν υπό τον γαλλικό τίτλο *10 Inventions*. Σήμερα ο κύκλος παρουσιάζεται στην πρωταρχική, πλήρη μορφή του, όπως πρόκειται να εκδοθεί από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής – Τμήμα Μουσικών Σπουδών), με την επιστημονική φροντίδα του Γιάννη Σαμπροβαλάκη, στη σειρά «Μνημεία Νεοελληνικής Μουσικής».

Ο Χρήστου ξεκίνησε τον κύκλο των *Έξι Τραγουδιών* του, σε ποίηση Τ. Σ. Eliot, με τη σύνθεση του «*Eyes that Last I Saw in Tears*» το 1950. Το τραγούδι αυτό, αφού εντάχθηκε ενορχηστρωμένο στην *Πρώτη Συμφωνία*, στη συνέχεια πλακισιώθηκε από πέντε ακόμη μελοποιήσεις για φωνή και πιάνο, που ολοκληρώθηκαν το 1955. Δύο χρόνια αργότερα ο συνθέτης ενορχήστρωσε τα *Έξι Τραγούδια*, δίνοντας μάλιστα στο αρχαιότερο απ' αυτά μια νέα ορχηστρική μορφή, διαφορετική από εκείνη της *Πρώτης Συμφωνίας*. Στην παρούσα συναυλία ο κύκλος παρουσιάζεται στην πιο «εσωστρεφή» – περισσότερο λυρική και λιγότερο δραματική – εκδοχή για φωνή και πιάνο.

Οι 14 *Invenzioni* και τα *Έξι Τραγούδια*, που αντιπροσωπεύουν δύο από τις σημαντικότερες, ίσως, σελίδες στη διεθνή φιλολογία τραγουδιών του 20^{ου} αιώνα, εκκινούν από τα δύο βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα τραγούδια του Κερκυραίου θεμελιωτή της νεοελληνικής παράδοσης. Οι καβαφικές μελοποιήσεις ακολουθούν αυστηρές αντιστικτικές μορφές, τις οποίες πρώτος – και μόνος, στην εποχή του – εφάρμοσε στο ρομαντικό Lied ο Μάντζαρος, ενώ η εμμονή του στη στενή συνάφεια της μελωδίας με τη μετρική, την προσωδία και το περιεχόμενο του μελοποιούμενου στίχου διακρίνει, με μεγαλύτερη ευρηματικότητα και ποικιλία μέσων, τις μελοποιήσεις των στίχων του Eliot. Η «χιαστή» μουσική εξαγγελία των δύο κύκλων υπογραμμίζει τη δισυπόστατη αυτήν αναφορά στις απαρχές της νεοελληνικής παράδοσης της «υψηλής» μελοποιητικής τέχνης : το νεανικό, αλλά εντυπωσιακά ώριμο, *Πρελούντιο και Φούγκα*, για δύο πιάνο, του Χρήστου υπογραμμίζει τον καθαρά αντιστικτικό χαρακτήρα της φωνητικής σύνθεσης του Μητρόπουλου, ενώ το – επίσης νεανικό – *Béatrice*, για πιάνο, του τελευταίου προανακρούει τον κυρίαρχο λυρισμό των *Τραγουδιών* του Χρήστου, χάρις στον δικό του λυρικό τόνο που επέτρεψε στον Μητρόπουλο να το εντάξει αργότερα (1918), ως άρια, στην όπερά του *Sœur Béatrice*.

Χάρης Ξανθουδάκης